

Alisher Navoiy nomidagi
Toshkent davlat o'zbek tili
va adabiyoti universiteti

TASHENEV
UNIVERSITY

“Alisher Navoiy va XXI asr”

10-ULUSLARARO KONFERANSI

Toshkent-Shimkent, 2025-yil 6-fevral

“Әлішер Науаи және XXI ғасыр”

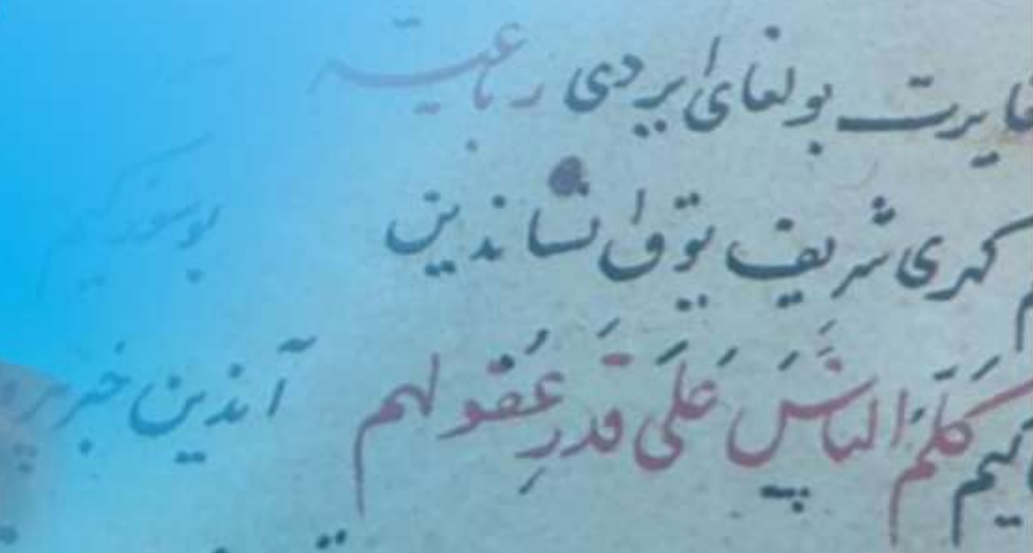
10- ХАЛЫҚАРАЛЫҚ КОНФЕРЕНЦИЯ

Ташкент-Шымкент, 6 ақпан 2025 жыл

“Alisher Navo'i and the 21st century”

10th INTERNATIONAL CONFERENCE

Tashkent-Shymkent, February 6, 2025

**Alisher Navoiy nomidagi
Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti
Qozog'iston Respublikasi Jumabek
Tashenev nomli universitet**

«ALISHER NAVOIY VA XXI ASR»

**mavzusidagi 10-uluslararo konferansi
materiallari**

2025-yil 6-fevral

Toshkent – Chimkent – 2025

UO'K: 821.161.1=512.133

KBK: 83.3 (50')

A 51

Mas'ul muharrirlar:

Shuhrat SIROJIDDINOV,

filologiya fanlari doktori, akademik
Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili
va adabiyoti universiteti rektori

Kanat BAYBOLOV,

Jumabek Axmetuli Tashenev nomli universitet rektori,
texnika fanlari doktori, professor

Tahrir hay'ati:

Boqijon To'xliyev (O'zbekiston), Nurboy Jabborov (O'zbekiston), Parida Bayneeva (Qozog'iston), Kemal Yavuz Ataman (Turkiya), Yashar Qosim (Ozarbayjon), Islam Jemeney (Qozog'iston), Farhod Rahimiy (Eron), Sholpan Arzimbetova (Qozog'iston), Karomat Mullaxo'jayeva (O'zbekiston), Janna Botabaeva (Qozog'iston), Baxtiyor Fayzullayev (Tojikiston), Dilnavoz Yusupova (O'zbekiston), Nozliya Normurodova (O'zbekiston), Shahlo Naraliyeva (Qozog'iston), Ilyos Ismoilov (O'zbekiston), Azizullah Aral (Afg'oniston), Orzigul Hamroyeva (O'zbekiston), Ozoda Tojiboyeva (O'zbekiston)

Ushbu to'plamda "Alisher Navoiy va XXI asr" mavzusidagi 10-uluslararo konferansi materiallari jamlangan. To'plamda Alisher Navoiy adabiy-ilmiy merosining mumtoz adabiyotimizdagi o'rni va bugungi kun uchun ahamiyati, shuningdek, shoir ijodiga bog'liq holda matnshunoslik va tilshunoslik muammolariga doir ilmiy maqolalar o'rin olgan. Navoiyshunoslikning bugungi holati va istiqboli borasida muayyan tasavvur berishi uning ahamiyatini belgilaydigan omillardan biridir. Kitob filolog mutaxassislar, ilmiy tadqiqotchilar, magistrantlar va bakalavr talabalari hamda keng o'quvchilar ommasiga mo'ljallangan.

Mualliflar qarashi va asarlar nomlaridagi imlo tahririyat nuqtayi nazaridan farqlanishi mumkin.

**Әлішер Науаи атындағы Ташкент
мемлекеттік өзбек тілі мен әдебиеті университеті**

**Қазақстан Республикасы Жұмабек
Тәшенев атындағы университет**

«ӘЛІШЕР НАУАИ ЖӘНЕ XXI ҒАСЫР»

**тақырыбындағы 10-халықаралық
конференция материалдары**

2025 жыл 6 ақпан

Ташкент – Шымкент – 2025

munosabatlarini o'rganish navoiyshunoslikning yangi ma'lumotlar bilan boyishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Alisher Navoiy. To'la asarlar to'plami. To'qqizinchi jild. – T. G'G'ulom nomidagi NMIU, 2012. – B. 408-409.
2. Alisher Navoiy. Majolisun-nafois. T.G'G'ulom nomidagi BAN, 1966. – B. 172.
3. Alisher Navoiy. Oqquyunli muxlislar devoni (1471). (Nashrga tayyorlovchi A.Erkinov). Research institute for languages and cultures of Asia and Africa (ILCAA), 2015. – P. 13.
4. Alisher Navoiy. Oqqo'yunli muxlislar devoni (1471 yil). (Nashrga tayyorlovchilar: A.Erkinov, R.Jabborov). – T. "Sharq" NMAK BT, 2020. – B.10.
5. Alisher Navoiy. Qomusiy lug'at. Birinchi jild. – T. Sharq NMAK BT, 2016. – B. 181.
6. Djabborov R. Alisher Navoiy "Oqqo'yunli muxlislar devoni" va uning davr adabiy muhitida tutgan o'rnini. Avtoreferat. – Samarqand, 2020. – B. 22.
7. Erkinov A. Alisher Navoiy devonlarining aniqlangan yangi nusxalari (2010-2021 yillar)/ "Alisher Navoiy va Qo'qon adabiy muhiti" mavzusidagi xalqaro ilmiy anjuman materiallari (21-22 may 2021 yil). Qo'qon, 2021. – B. 201-211.
8. Faxriy Hiraviy. Ravzat us-salotin. – T. Mumtoz so'z, 2014. – B. 82.
9. G'iyosiddin Xondamir. Makorim ul-axloq. – T: G'G'ulom nomidagi NMIU, 2015. – B. 36.
10. Hasanxoja Nisoriy. Muzakkiri ahbob. – T. Meros, 1993. – B. 72.
11. Mirzo Muhammad Haydar Ayoziy. Tarixi Rashidiy. T. O'zbekiston, 2011. – B. 287.
12. Sirojiddinov Sh. Alisher Navoiy Manbalarning qiyosiy-tipologik, tekstologik tahlili. T. Akademnashr, 2011. – B. 226.
13. Vohidov Sh. Qodirov A. Sharqning mashhur sulolalari. T. Akademnashr, 2013. – B. 351.

ӘЛЕМ ӘДЕБИЕТІНІҢ АСҚАР ШЫҢЫ *(Әлішер Науаидың 584 жылдығына орай)*

Молдасанов Е.М.,

филология ғылымдарының кандидаты, доцент
Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті

Абдувалитов Н.Б.,

педагогика ғылымдарының философия докторы, доцент
Низами атындағы Ташкент мемлекеттік педагогикалық университеті
10.52773/tsuull.conf.navoiy.2025/GQTV9858

Аннотация: Бұл мақалада түркі халықтары әдебиетінде шоқтығы биік, ұлы ақын, ойшыл кемеңгер, сөз зергері - Әлішер Науаидың өмірі мен әдеби мұрасы жайлы сөз болады. Ақынның әдеби мұрасының ішіндегі ең танымалысы - "Хамсасына" енген дастандар жайлы деректер берілген.

Түйінді сөз: хамса, дастан, ғазал, нақлия, лирика, проза.

Annotatsiya: Ushbu maqola turkiy xalqlar adabiyotining buyuk namoyondasi, shior ham g'azal mulkining sultoni - Alisher Navoiyning hayoti va ijodiga bag'ishlanadi. Maqolada shorining adabiy merosining ichidagi eng mashhur asari - "Xamsa"sidagi dostonlar haqida ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'zlar: xamsa, doston, g'azal, lirika, proza.

Әлішер Науаи есімі – ұлы гуманист, кемеңгер мемлекет қайраткері, өзбек әдеби тілінің негізін қалаушы сөз зергері, өзбек әдебиетін бұрын-соңды болмаған биік дәрежеге көтерген ақын ретінде әлемге мәшһүр. Оның аты әлемдік әдебиет пен мәдениет тарихында Рудаки, Фирдауси, Низами, Сағди, Жәми сияқты ұлы сөз зергерлерінің есімдерімен қатар тұрады.

Әлішер Науаи XV ғасырдың екінші жартысында Орта Азия мен Қорасаның экономикалық және мәдени орталығы болған Герет қаласында (қазіргі Ауғанстан мемлекетінде жайласқан) 1441 жылы 9 ақпанда дүниеге келген. Әкесі Әбілқасым Бабыр сұлтанның сарайында ресми іс-қағаздарды жүргізетін сауатты адамдардан бірі болған. Сондықтан әкесі Науаиның жастайынан білім алуына айрықша назар аударған. Науаи өз тұсында сайыпқыран Әмір Темірдің шөбересі Құсайын Байқарамен бірге тәрбиеленіп, өз заманның барлық ғылым салаларынан білім алып, сол дәуірдегі мәдениет ошағы болған Гератта, Мешхетте және Самарқандта оқып, жан-жақты білімін толықтырады.

Науаи он-он екі жасынан бастап алғашқы лирикалық жырларын хат бетіне түсіре бастаған. Ұлы ақын жастайынан парсы ақыны Сағдидің «Гүлстан», «Бустан» деген еңбектерін қызығып оқыды. Парсы ақыны Фариддин Аттордың «Құстар әңгімесі» шығармасы жас Әлішерге қатты әсер етіп, қайта-қайта оқу нәтижесінде бұл кітапты жаттап алды. Науаи бұл кітаптың әсерімен мүлдем үндемес, басқа балалар сияқты ойнаудан қалады. Бұны сезген әкесі, жас Әлішерге бұл кітапты оқуға тиым салады. Кейінен, Науаи алпыс жақса толғанда осы кітаптың әсерімен «Құстар әңгімесі» атты еңбегін жазады.

Әлішер Науаиның әдеби мұрасы өте бай. Ақын 100 мың жолдан астам өлең және бірнеше прозалық шығармалар жазды. Осы еңбектердің ішінде ең көрнектісі – «Хамса» (Бестік) дастаны.

Жас ақын Әлішер өз заманында өлеңдерін екі тілде жазады. Сондықтан Науаи ескі өзбек тілінде жазған шығармаларына «Науаи» деб, парсы тілінде жазған өлеңдерін «Фани» деген лақап атпен жариялаған. Ол кезде Шығыс шайырлардың барлығы өз шығармаларын парсы тілінде жазатын болған. Орта Азиялық түркі тілі поэзиялық шығармалар жазуға жарамсыз деп санаған. Науаи түркі тілі жөніндегі осы пікірді теріске шығарады. Ол түркі халықтарынан шыққан ақындар ішінде бірінші болып түркі тілінде ғажайып өлеңдер жазды.

Ол өзінің бір ғазалында бұл жайлы былай дейді:

- Низамидің ойы, мейлі, қауласын,
Ұрымменен, Берд, Гәнжуді жауласын.
Мейлі, Хосрау сондай тілде сайрасын,
- Үндістанды табындырсын, жайласын,
Мейлі, Жәми бүкіл Иранға ән салсын,
Арабтарға дауылпазбен жар салсын, -
Ал, мен болсам қалың түркі ел жұртын
Жалғыз өзім табындырып, телмірттім.

Науаиға дейін Низами, Дехлеви сияқты ұлы шайырлар өз «Хамса» кітаптарын араб яки парсы тілінде жазған болса, ал Науаидың әлемді таңдандырған жаңалығы – «Хамса» кітабын түркі тілінде жазады. Сөйтіп, Науаи алғашқылардан болып, түркі тілінде де көркемдік дәрежесі жоғары шығармалар жазуға болатынын дәлелдейді. Жалпы көлемі 53 мың жолдан тұрады.

Науаи өзінің «Хамсасын» бар-жоғы екі жыл ішінде жазып бітіреді. (1483-1485 жылдар аралығында). Науаи өз еңбегін өзінен бұрынғы ұлылардың еңбектерімен салыстыр келіп:

Біле білсең маған дейін ғұмыр кешкен әр ақын,

«Бастағанға» ондаған жыл талдырыпты қанатын – дейді. Сөйтіп шығармашылық бәсеке барысында өзін олардан биік тұтады. Ол жайлы былай дейді:

- Есесіне асыл сөзді жүрегіммен таныдым,

Екі-ақ жылда жаңа әлемнен отау тігіп жарыдым. [Сәрсекеев, 1990: 50-55]

Науаидың «Хамса» кітабына енген бірінші дастаны «Ізгілердің қаһарлануы» деп аталады. Дастан бірнеше бөлімнен тұрады. Дастанда Науаи өзінен алдын жасаған Низами, Дехлеви және өз тұсында жасаған Жәми сияқтылардың ақындығы туралы арнайы түсініктемелер береді. Сондай-ақ дастанда сөз өнері мен оның қоғамдағы атқаратын қызметіне жоғары баға берілген. Дастан жалпы 64 тараудан тұрады. Дастанның негізгі бөлімі «Макаледе» (Насихат) деп аталып, онда тәрбие, қанағат, адалдық, бірлік, достық туралы баяндалады. Осы жайлы пікірлерін Науаи әңгіме, ертегілер арқылы толықтырып отырады. Ұлы ақын бұл еңбегінде әлеуметтік ортаның сипатын түсіне алмай, адамдарды жалпылама екі топқа – жақсылар мен жамандар тобы деп бөледі. Содан оның ұғымынша, патшаның да «жақсысы» мен «жаманы» болмақ, ал қоғамдағы зұлматтың басты себептері «жаман патшалар», сондықтан оларға қарсы күресті күшейтіп, әлемді «жақсы патшалар» билеуі керек дейді. Сөйтіп, ақын қоғамдағы тап күресін «жақсылар» мен «жамандар» ортасындағы күреспен бейнелейді. Тіпті, дастанның үшінші тарауында халық пен мемлекеттің тағдыры патшаға байланысты, «жақсы патша» қоғамды гүлдендіреді, ал «жаман патша» керісінше қоғамды кейін кетіреді деп, ой түйеді.

«Хамсаның» екінші дастаны – араб аңызы негізінде жазылған «Ләйлі мен Мәжнүн». Бұл дастан Низами мен Дехлевиден бастап шығыстың көптеген классиктерінің шығармаларына арқау болған. Науаи оған жаңаша сипат, мазмұн беріп, өзіндік өрнекпен тоқыған. Науаи бұл дастанда адамдардың мінез-құлқын шыншылдықпен суреттей отырып, соған байланысты қоғамдағы Ләйлі мен Мәжнүн сияқты мыңдаған қыздар мен жігіттердің әлеуметтік трагедиясын аша білген. Сондай-ақ, ақын араб елдерінің кейбір әдет-ғұрыптарын сынға алады.

«Хамсаның» үшінші дастаны – «Фархад пен Шырын». Бұл дастанда Иран патшасы Хұсрау мен оның сүйген жары Шырын арасындағы сүйіспеншілік мәселесі сөз болады. Бұл сюжеттік желіс шығыс әдебиеті классиктерінің шығармаларында жиі кездеседі. Науаиға дейінгі ақындар негізгі кейіпкер етіп Хұсрау патшаның бейнесін сомдаған болса, Науаи басты кейіпкер ретінде Фархадтың бейнесін сомдайды. Сондықтан Науаи дастанды «Фархад пен Шырын» деп атаған. Ақын дастанда Фархадтың дүниеге келуінен бастап суреттеп, оны таланты, парасатты өнер иесі ретінде бейнелейді. Фархад өз өнерін халқының игілігін, ал батырлығын өз елін, жерін қорғауға жұмсайды. Мұнда Науаи махаббаты достықпен, әділеттілікпен, тұрақтылықпен ұштастыра суреттейді. Дастанда Фархад обарзына қарама-қарсы Хұсрау патша образы алынады. Ол жауыздықтың, әділетсіздіктің, озбырлықтың өкілі. Ә.Науаи Фархадтың образын сол кездегі әлеуметтік жағдайға байланыстырып, тамаша ұста бейнесінде суреттейді. Ақын Фархад образын керемет адамгершіліктің

үлгісі ретінде бейнеленген. Сондықтан да ол жастайынан ақылды, зейінді әрі әділетшіл болып өседі. Науаи дастанындағы Фархад – өз заманының қаһарманы, еңбекші халықты азаптан құтқару жолындағы ерлігі, сондай-ақ үстем тап өкілдеріне қарсы күресі – ізгіліктің бір көрінісі болып табылады. Ұлы ақын бұл дастанда әйелдердің де еркектерден кем еместігін көркем образдар арқылы тамаша суреттеген. Дастандағы Шаһизада Махибану, Шырын және олардың төңірегіндегі әйел-қыздар ғылым мен өнер саласында өте білімді, мәдениетті парасатты, адалдығы мен беріктігі батырлардан кем еместігі шеберлікпен суреттелген. Ақын Шырынды өзінің білімі мен мәдениеті жағынан әйел-қыздарға үлгі етеді. Осылай Науаи шығармаларындағы әйел-қыздар теңдігі тақырыбы ашып беріледі.

«Хамсаның» төртінші дастаны – «Жеті әлем» деп аталады. Дастанның бірінші тарауында Науаи дастанды жазуға себеп болған оқиғалар туралы сөз етеді. Ақын ғажайып түс көреді. Түсінде жеті кең сарайда жеті ару отырады. Сарай қызметкерлері оған ертегі айтады. Ақын түсін жорытқанда, олар осы туралы дастан жазуды ұсынады. Мұндағы оқиға Иран патшасы Баһрамның басынан кешкен бір жайды ғана баяндайды. Низами мен Хұсрау шығармаларында да осы патша тілге тиек етеледі. Науаи өз дастанында Низами мен Хұсрауды сынайды. Яғни «Бір маскүнем патшаны несіне соншама мақтаған. Өз заманның тұрғысы болған екі шайыр сол үшін былғар ма?» - дейді. Науаи бұл дастанын мазмұнын басқаша құрып, адамгершілік мәселелерді көтереді. Патшаларды әділікке шақырады. Бұл дастанда автор хикая ішінде хикая әдісін қолданған.

«Хамсаның» бесінші дастаны – «Ескендір қорғаны». Бұл дастанның сюжеті де Шығыстың көптеген классиктерінің шағырмаларына арқау болған. Науаида дастанның негізгі кейіпкері етіп Ескендір патшаның бейнесін алады. Ақын басқа ақындардың ізімен кетпей Ескендірді ақылды, әділ ел биелуші, данышпан қоғам қайраткері етіп көрсетеді. Науаи Ескендір бейнесі арқылы өз тұсындағы ел билеушілерге үлгі-өнеге боларлық патша бейнесін жасайды. Сондай-ақ дастанда сол дәуірдегі ғалымдар мен олардың ғылыми жетістіктері жайлы да сөз етеді.

Дастанда Ескендірдің даналығына көз жеткізген елдердің барлығы оған өз еркімен бағынып, оны қуанышпен қарсы алады. Ескендір осылай бүкіл елді өзіне қаратады. Ақырында күллі адамзатқа апат келтіріп жүрген Ескендірдің әскерінен жергілікті халықты қорғап қалу үшін олардың жолына бөгет болатын қорған құрдырғаны, оны халықтың «Ескендір қорғаны» деп атағаны баяндалады.

Қорыта айтқанда Науаидың «Хамсасы» тек өзбек әдебиетінің ғана емес, бүкіл әлем әдебиетіндегі шоқтығы биік туынды. Артына өшпес мәдени мұра қалдырған Әлішер Науаи жалғыз өзбек әдебиетін дамытып қана қоймай, Шығыстағы көптеген елдердің әдебиетіне үлкен ықпал етті. Әзербайжан, түрікмен, татар, түркі әдебиетіне тигізген әсерінен басқа, оның ықпалы қазақ әдебиетіне де көп нәрлі жемістерін берді. Қазақтың кемеңгер ақыны Абайда Науаи шығармаларынан нәр алып, сусындаған. Ә.Науаи шығармаларының қазақ тіліне аударылу мәселесіне тәуелсіздікке дейін және тәуелсіздіктен кейін деп екі басқышта үйренген жөн. Тәуелсіздікке дейін көрнекті қазақ ақындары А.Тоқмағамбетов, С.Сеитов, Қ.Бекхожин, И.Жылқайдаров,

Қ.Әбдіқыдыровтар «Фархад пен Шырын» дастанын үзінділер, ақын Несіпбек Айтұлы «Ғазалдарын» аударған.

Тәуелсіздіктен кейін Ә.Науаи шығармаларын қазақ тіліне аудару жұмыстары қайта жандандырылып, бұл салада көптеген жұмыстар атқарылып келуде. Атап айтсақ, Әлішер Науаи атындағы әдебиет және қолжазба институты аға қызметкері, ф.ғ.д. Ж.ДЖураев, журналист-аудармашы А.Ташметов және п.ғ.д. Е.Абдувалитовтардың ат салысуымен Ә.Науаиының «Нақлиялары», «Ғазалдары» және «Фархад-Шырын» дастаны қазақ тілінде жарық көрді. Сондай-ақ, 2020 жыл, 3 ноябрь күні Нұр-сұлтан қаласында Өзбекстан Республикасының Қазақстан Республикасындағы Елшілігі және Халқаралық Түркі Академиясымен біргелікте өзбек тілі мерекесі күніне арнап өткізілген «Ұлы ақындар үндестігі: Науаи және Абай» [Халқаралық ғылыми-тәжірибелік конференция. 2020. 3 ноябрь.] тақырыбындағы конференцияда Ә.Науаи «Хамсасының» бірінші-екінші дастандарын ақын, аудармашы Несіпбек Айтұлы шеберлікпен қазақ тіліне аударған кітаптың тұсаукесері өткізілді. Бұл әдебиетсүйер қауым үшін жағымды жаңалық. Алла бұйырса, алдағы іс «Хамсаның» қалған дастандарын толықтай қазақ тілінде сөйлету. Бұл тұста ақындар мен аудармашыларға сәттілік тілеп қаламыз.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Мұра. Құрс. М.Сәрсекеев. Алматы, «Жазушы», 1990.
2. «Ұлы ақындар үндестігі: Науаи және Абай». Халқаралық ғылыми-тәжірибелік конференция. 2020. 3 ноябрь.

ALISHER NAVOIY IJODIDA SAN'AT TALQINI

Hulkar Hamroyeva

O'zbekiston davlat xoreografiya akademiyasi dotsenti, f.f.d. (DSc)
10.52773/tsuull.conf.navoiy.2025/RVGF1420

Annotatsiya. *So'z saltanatining sohibqironi Mir Alisher Navoiy hazratlari ilm-fan, adabiyot va san'atning ko'plab sohalarini mukammal o'rgangan hamda egallagan qomusiy olim edilar. Mazkur maqolada mutafakkir shoirning musiqa va raqs san'atiga oid noyob fikrlari tadqiq qilinadi.*

Kalit so'zlar. *Ilmi advor, musiqiy muhit, chang, naqsh, raqs, daf, tarixiy meros, "Farhod va Shirin", ramz.*

INTERPRETATION OF ART IN THE WORK OF ALISHER NAVAI

Abstract. *This article examines the unique reflections of Mir Alisher Navoi, a master of the realm of words and a scholar well-versed in various disciplines of science, literature, and art, on the art forms of music and dance. By analyzing Navoi's perspectives on these subjects, the study reveals his nuanced understanding of music and dance as significant components of cultural and artistic expression, situated within the broader scope of his intellectual and artistic achievements.*

Keywords. *Science of music, musical environment, dust, pattern, dance, tambourine, historical heritage, "Farhod and Shirin", symbol.*

MUNDARIJA CONTENTS	
Shuhrat SIROJIDDINOV. Turkiy dunyo hamkorligining mustahkam asosi Туркі әлем ынтымақтастығының мықты негізі	7
Қанат БАЙБОЛОВ. Екі халық арасындағы бауырлық пен достық рәмізі Ikki xalq qardoshligi va do'stligi simvoli	11
I SHO'BA. ALISHER NAVOIY ADABIY MEROSINING JAHON TAMADDUNIDA TUTGAN O'RNI SECTION I. THE PLACE OF ALISHER NAVAII'S LITERARY HERITAGE IN WORLD CIVILIZATION	
Boqijon TO'XLIYEV. Nasimiy va Navoiy nazmi – badiiy tafakkurning yangi bazmi	15
Islam JEMENEY. Әлішер Навои	23
Yashar QOSIM. Dohiy Alisher Navoiyning ulug' izdoshi (Muhammad Fuzuliy sheiriyatida poetik in'ikos tarzining o'ziga xosligi)	35
Qodirjon ERGASHEV. Renessans adabiyotida etologik janr taraqqiyoti	42
Əlimuxtar MUXTAROV. Nizami Gencevi ve Alishir Navai'nin tür ruhu eserlerinin ve araştırmacılarının gözü ile	47
Roviyajon ABDULLAYEVA. Alisher Navoiy fenomeni yoxud Navoiy ijodining olamshumul ahamiyati	52
Насриддин НАЗАРОВ. Гуманизм и креативность в творчестве Наваи как фактор обеспечения связей между народами Евразии	60
Burobiya RAJABOVA. O'zbek navoiyshunoslari Jomiy haqida	67
Karomat MULLAXO'JAYEVA. Abdurahmon Jomiy va Alisher Navoiy g'azallarida Yusuf (a. s.) siymosining badiiy talqinlari	77
Tozagul MATYOQUBOVA. Sharq adabiyotining yetuk tadqiqotchisi	82
Nosir JO'RABOYEV. Ikki turkman hukmdori ijodi va Alisher Navoiy	87
Молдасанов Е.М., АБДУВАЛИТОВ Н.Б. Әлем әдебиетінің асқар шыңы (Әлішер Науаидың 584 жылдығына орай)	95
Hulkar HAMROYEVA. Alisher Navoiy ijodida san'at talqini	99
Злиха ЖАНТАСОВА. Шығыс әдебиетінің қазақ фольклорындағы көрінісі	103
Sherxon QORAYEV. Alisher Navoiy Badaxshon shohi va shoir Sulton Muhammad La'liy ijodi tadqiqotchisi (Navoiy va uning zamondoshlari tazkiralari ma'lumotlari asosida)	109
Ahmad AKHLAQUE, Asror Allayarov. Alisher Navoi's creative works: a scientific exploration	115

Fayzulla ISKANDAROV, Dostonjon Tojiev. “Alisher Navoi international award”: establishment and historical significance for the turkic world	118
Diyora ABDUJALILOVA. Alisher Navoiy va Yahyobey Toshlijali dostonlarida shayx va avliyolar timsoli	124
Orifjon OLIMJANOV. Alisher Navoiy va Lorendeli Hamdiy “Layli va Majnun” dostonlari kompozitsiyasiga doir	131
II SHO‘BA. NAVOIY NAZMIY, NASRIY VA ILMIY MEROSINI O‘RGANISH MASALALARI SECTION II. ISSUES OF STUDYING NAVAIY'S POETRY, PROSE AND SCIENTIFIC HERITAGE	
Nurboy JABBOROV. Alisher Navoiy “Tarixi anbiyo va hukamo” asarining siyarnoma turkumida tutgan o‘rni	136
Nusratullo JUMAXO‘JA. Navoiyning yigitlik lirikasiga mansub mustazodi	149
Maqsud ASADOV. Alisher Navoiy “Tanbeh”larining g‘oyaviy-badiiy xususiyatlari (“Mahbub ul-qulub” asari misolida)	155
Dr. Kemal Yavuz ATAMAN. Ali Şir Nevaî beyitlerinde kulluk şuuru	160
Zuhriddin ISOMIDDINOV. Navoiyning “qaychi” g‘azali	165
Baxtiyor FAYZULLOYEV. Qo‘qon adabiy muhitida Navoiyga izdoshlik	170
Iqboloy ADIZOVA. Adabiy ta’sir va poetik tafakkurning yangilanishi	177
Nafas SHODMONOV, G‘iyosiddin SHODMONOV. Olti dostonida Odam Ato timsoli talqini	185
Faridaxon KARIMOVA. Xorazm adabiy muhitida debochanavislik an’analari	193
Islomjon YAQUBOV. O‘zaro ta’sir, ijodiy mushtaraklik va o‘ziga xoslik	200
Shavkat HAYITOV, Gulshod SHOYIMOVA. Alisher Navoiyning nabotot va hayvonot olamiga munosabati	205
Obidjon KARIMOV. Alisher Navoiy irfoniy olamining yangicha talqini	212
Gulbahor ASHUROVA. O‘zbek ayol shoiralari ijodida Alisher Navoiy obrazi tasvirlari	216
Qo‘ldosh PARDAYEV. Navoiy g‘azallariga Muqimiyning nazira va taxmislari	221
Ilyos ISMOILOV. Abror hayrati	226
Shermuhammad AMONOV, Abdulhaq RAHIMI. Alisher Navoiy mustazodiga bog‘langan muxammas haqida	229
Zilola AMONOVA, Shahlola SAFAROVA. “Farhod va Shirin” dostonidagi na’t boblarning manbalari va badiiyati	235
Abdulhamid QURBONOV. Badiiy matn va tasviriy vositalar mutanosibligi	242
Muqaddas TOJIBOYEVA. Abdulla Qodiriy romanlarida Alisher Navoiyga izdoshlik masalalari xususida	248
Orzigul HAMROYEVA. Radifning bayt kompozitsiyasidagi o‘rni	252

Ma'rifat RAJABOVA. Xalq maydon kulgi san'ati belgilarining Navoiy ijodidagi ko'rinishlari	256
Nodira SOATOVA. "Farhod va Shirin" dostoni – an'ana takomili, taraqqiysi hamda sintezi sifatida	260
Umida RASULOVA. "Alisher Navoiy" romanida obraz poetikasi	266
Marg'uba ABDULLAYEVA. Yetti sayyora: badiiy talqin va ilmiy dunyoqarash	269
Sohiba UMAROVA. Suyuma G'aniyeva – navoiyshunos	273
Zuhra MAMADALIYEVA. Alisher Navoiy "Xamsa"sida mirrix obrazining majozilik xususiyatlari	277
Aziz RAJABIY. Alisher Navoiy g'azallarining ohang jilolari (Yunus Rajabiy musiqiy merosi misolida)	282
Zarif QUVONOV. "Hayrat ul-abror"ning yangi tadqiqatlari xususida	286
Farruxbek ABDALIYEV, Gulnoza OSMANOVA. "Xamsa"da "kampir" obrazi talqini	290
Nafisa RAXMANOVA. Ramziy-majoziy obrazlar ta'vili haqida mulohazalar	293
Kamola ULUG'MURODOVA. Navoiy nazmida Layli obrazining badiiy talqini	299
Mavluda ORTIQOVA. Alisher Navoiyning "Nasoyim ul-muhabbat" asarida valiylarga xos sifatlar talqini	303
Jamila EISAR. Alisher Navoiyning she'riyatida oyina timsolining talqini ("G'aroyib us-sig'ar misolida")	308
Azizbek TOSHPO'LATOV. Alisher Navoiyga izdoshlik: Ahmad Tabibiy taxmislari	313
Sevara PARMONOVA. Tasavvufiy tazkiralari va Alisher Navoiy asarlarida Ibrohim Adham nomining zikr etilishi	318
III SHO'BA. ALISHER NAVOIY ASARLARINING MANBALARI VA MATNIY TADQIQI SECTION III. SOURCES AND TEXTUAL RESEARCH OF ALISHER NAVAI'S WORKS	
Dilnavoz YUSUPOVA, Umedullo MAHMUDOV. Alisher Navoiyning "Munshaoti Abdulloh Marvorid"dan o'rin olgan forsiy maktublari xususida	323
Manzar ABDULXAYROV. Alisher Navoiyning "Farhod va Shirin" dostoni tabdillari tahlili	330
Dr. Farhad RAHIMI. Senglah Sözlüğünün Feraği Düzeltmeleri ve Feraği'den Yanlış ktarmaları Üzerine	335
Gholamreza RAZMI. Özbekistan'da yayimlanmış iki Hayretü'l-ebrar'in tashih edilmiş metnindeki hatalarin sebeplerine bir bakiş	352
Altay NOORULLAH. Navoiy asarlarida tinish belgilarining yanglish ishlatilishi	365

Sevda BEHESHTI. Navai's Poetry as Reflected in Miniature Paintings (A study of Illustrated manuscripts preserved in Iranian collections)	376
Oysara MADALIYEVA. Alisher Navoiyning dastlabki ikki devoni Hamid Sulaymon nigohida	384
Dr. Siyamek HÜSSEYINALIZADE (Ergin Avşar). Amîr Alî Şîr Nevaî'nin şiirlerinde Şamanlığa aid Terimler ve ritüeller	395
Ozoda TOJIBOYEVA. Parij kulliyotidagi "Favoyid ul-kibar"ning matniy xususiyatlari	407
Husnigul JO'RAYEVA. Husayn Boyqaro – Husayniy adabiy merosining O'zbekistonda o'rganilishi	412
Dilnoza RUSTAMOVA. Alisher Navoiy toshbosma devonlaridagi ayrim g'azallar matnining qo'lyozma nusxalar bilan qiyosi	417
Erfan ESHGHÎNOUR. Fâni Divanındaki Avnî Divanından Tercüme Olunmuş Şiirler Üzerine	423
Lochinbek AHMADALIYEV. Po'latjon Qayyumiy tazkiralarda Alisher Navoiy faoliyatining yoritilishi	433
Dilnavoz SATTOROVA. Navoiy g'azallariga Sa'diy taxmislari	438
IV SHO'BA. ALISHER NAVOIY ASARLARINING XORIJIY TILLARGA TARJIMASI VA CHET ELLARDA O'RGANILISHI SECTION IV. TRANSLATION OF ALISHER NAVA'I'S WORKS INTO FOREIGN LANGUAGES AND STUDY ABROAD	
Hulkar HAMROYEVA, Shahlo NARALIYEVA, Ozodaxon MUSAYEVA. Qozog'istonda Mir Alisher Navoiy ijodining o'rganilishi	444
Abdulhay SOBIROV, Zamira DJURABAYEVA. "Muhokamat ul- lug'atayn" – turkiy xalqlar leksikasining so'nmas bulog'i	451
Münevver TEKCAN, Serpil Yazıcı ŞAHİN. Muhakamat al-lughatayn's literary and academic aspects.	455
Бермет ЗАКИРОВА, Дамилова НУРИЙЛА. Алишер Навоинин чыгармаларындагы тилдик каражаттар аркылуу студенттин кеп маданиятын өстүрүү	462
Nishonboy XUSANOV. "Hayrat ul-abror"dagi teonimlarning semantik va badiiy xususiyatlari	468
Mardon RAHMATOV. Qo'shma fe'l komponentlari inversiyasi	472
Rashid ZOHID. Hayot – firoq manzili	478
Shahlo HOJIYEVA. Alisher Navoiy badiiy kashfiyotlari – Cho'lpon estetik tafakkuri yangilanishi omili	482
Mo'minjon SULAYMONOV. Alisher Navoiy davrida isiriq solinganmi?	488
Abdumurod TILAVOV. Alisher Navoiy ma'naviy merosi va zamonaviy ta'lim	492
Nilufar RASULOVA. Alisher Navoiyning boqiy merosi jahon tillarida	497
Ozodaxon MUSAYEVA, Gulchehra SULTONOVA. "Muhokamat ul- lug'atayn" asaridagi turkiy fe'llar va omonim so'zlar tahlili	502

Iroda ISHONXANOVA. Alisher Navoiy hayoti va ijodining “Литература” darsliklarida aks etishi	505
Shahlo NARALIYEVA, Farrux ABDALIYEV. Hazrat Navoiy ijodida nutq madaniyati	514
АШИРОВА Т.К., КАРАЕВА Н.О., ЗАКИРОВА Б.А. Алишер Навоинин чыгармаларын санарип платформалар аркылуу жайылтуу	518
Dilorom YULDASHEVA, Shahlo NARALIYEVA. Alisher Navoiyning didaktik qarashlari	523
Komiljon ABDULLAYEV. Ta’lim tizimi bosqichlarida Alisher Navoiy hayoti va ijodini o’rgatishda fanlararo integratsiyadan foydalanish	527
Gulnoza YULDASHEVA, Sevinch UBAYDULLAYEVA. “Lison ut-tayr” dostonining ayrim morfemik xususiyatlari tahlili	531
Feruza DJUMANIYAZOVA. Alisher Navoiy ijodida milliy etnosport o’yinlari	534
Hamida JURAQOBILOVA. O’zbek she’riy matnlaridagi kognitiv metaforalarning fransuz tilida ifodalanishi	539
Abdug’ani NASRIDDINOV. Navoiyshunoslikda yangicha yondashuv	544
TEZISLAR ADABIYOTSHUNOSLIK	
AHMADOVA Shohsanam. Hofiz Xorazmiy va Alisher Navoiy ijodida zohid obrazi tasviri	550
ABDURAIMOVA Xafiza. Alisher Navoiy g’azaliyotida Doro obrazi talqinlari	553
ALIYEVA Sevinch. Anbiyolar haqidagi manbalarda Iso payg’ambar obrazi tasviri	556
ALMARDONOVA Aziza. Alisher Navoiy tarji’bandlarida dunyo ramzi	561
DEHQONOV Akramjon. Bir g’azal sharhi	564
DOLIMOV Shokir. «Hayrat ul-abror» dostoni sharhining rus tiliga tarjimasi xususida	567
GAFUROVA Shaxnoza. Navoiy me’rojnoma baytlarida qo’llangan badiiy san’atlar	569
IBOTOVA Madina. Alisher Navoiy g’azallarida jon va ishq munosabatining badiiy ifodasi	572
MEYLIYEV Xudoyberdi. Navoiy va zamondoshlari asarlarida Mirzo Mironshoh saroyi adabiy muhiti va shoir Lutfulloh Nishopuriy ijodiy faoliyatining yoritilishi	576
MUQUMOVA Surayyo. “Nasoyim ul-muhabbat”: ism, xosiyat va xususiyat	579
NASRULLAYEV Elmurod, SIROJIDDINOVA Sevinch. Xalq og’zaki ijodida Navoiy timsoli talqini	581

NURULLAYEVA Hulkaroy, MAMADALIYEVA Madina. Alisher Navoiyning “Mahbub ul-qulub” asarini o’qitish bo’yicha ayrim mulohazalar	584
OLIMJONOV Davronbek. “Boburnoma” asarida tarixiy shaxslar tavsifi (Alisher Navoiy shaxsi misolida)	587
PARDAYEVA Nigora, PIRNAZAROVA Barno. Navoiy lirikasida kichik lirik janrlar	589
SHOMURODOV San’at. Alisher Navoiy va Husayn Boyqaro munosabatlari isajon sulton talqinida	593
TO’XTAMURATOV Furqat. Alisher Navoiy g’azaliga Muhsiniy tatabbu’si	596
TURDIYEVA Maftuna. “Layli va Majnun” dostonlari kompozitsiyasidagi ba’zi farqli jihatlar	599
UMAROVA Dildor. Alisher Navoiy asarlarida sukut go’zalligi ifodasi	602
UMAROV Sardorbek. Ma’rifatning haqiqati – hayratdir	604
YANGIBOYEV Shavkat. Ito haqida	607
TILSHUNOSLIK	
YULDASHEVA Dilorom. Alisher Navoiy asarlarida rang-tus ifodalovchi birliklar	611
AXMADJANOVA Malika. Alisher Navoiy va o’zbek tilining boyitilishi: ilmiy metodlar va uslublar	613
AKBAROVA Zulfizargul. Alisher Navoiy asarlarida qo’llanilgan antonimlik hosil qiluvchi “Ahl” komponentli lug’aviy birliklar tahlili	617
YUSUPOVA Dildora. Alisher Navoiy asarlarida qimmatbaho tosh nomlari	619
MUNDARIJA	622